

літературознавчого розгляду, спроектувавши його у контекст проблем соціокультурного спілкування.

Список літератури

1. Мамалига А. Лінгвокомунікативна проблематика тексту і розвиток сучасної журналістики // Режим доступу: <http://juoumlibuniv.ua/index.php?act=article@article+1045>

УДК 82.0"19"

Людмила Рева-Левшакова,
доктор філологічних наук, професор
професор кафедри української мови
та мовної підготовки іноземців
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
revalv2017@gmail.com

КОНЦЕПЦІЇ НЕОРЕАЛІЗМУ В УКРАЇНСЬКОМУ Й ЄВРОПЕЙСЬКОМУ НАУКОВОМУ ПРОСТОРИ

У праці приділяється увага різноманітним неореалістичним концепціям, які формувались у період першої третини ХХ століття в англо-американському науковому просторі завдяки представникам Гарвардської школи та відомих англійців (Дж. Е. Мур, Б. Рассел, А. Н. Уайтхед). Звернуто увагу на науковий реалізм І. Франка й новоромантизм Лесі Українки. Проведено паралелі з неореалістичною творчістю українських митців: В. Винниченка, В. Підмогильного.

Ключові слова: *неореалізм, науковий реалізм, новоромантизм.*

Українська література першої третини ХХ століття розвивалася за власними національними канонами, що цілком суголосні з європейськими. В окреслену добу в літературі на передній план виходять проблеми людського існування, осмислення сутності буття людини. Реалізм нового часу створив абсолютно іншу парадигму, яка відбивала нові погляди на світ і людину. Мотивація перетворення реалізму в українській і світовій літературах на початку ХХ століття пов'язана із загальноісторичними (необхідність осмислити принципово новий стан світу) та внутрішньолітературними причинами (гостре відчуття вичерпаності колишніх художніх форм і пошуки нової образної мови). В українському літературознавстві взаємопроекції нового реалізму й реалізму надають можливість по-новому прочитати національний культурний спадок, здійснити новітню інтерпретацію,

позбавлену ідеологічних нашарувань минулих десятиліть, і водночас розширити коло наукових досліджень. Митці першої третини ХХ століття відштовхувалися від попередньої традиції реалістів, шукаючи для себе нових взірців. Відбиття цих пошуків у творчості створювало серйозну проблему наукових поглядів на співвідношення реалізму ХІХ століття з новим реалізмом у ХХ столітті.

На домінанті психологічного компонента в новому реалізмі наголошував ще наприкінці ХІХ століття І. Франко. Акценти на психологічних рисах позначилися на тлумаченнях того нового, що помічали сучасники. Тому явище реалістичного мистецтва першої третини ХХ століття в різні часи мало назви психологічного реалізму або соціально-психологічного реалізму, а також філософсько-психологічного чи лірично-психологічного реалізму. Ці назви з'являлися в різні часи впродовж ХХ століття у зв'язку з відповідними вподобаннями літературознавчих досліджень. У різних варіантах визначень зумовлена своєрідність конкретизації, а саме: соціальний тип пов'язаний з тематикою, філософський – характеризує аналітичне підґрунтя мислення, ліричний – стильове порубіжжя з романтизмом. Але першозначуща особливість залишається за акцентуванням уваги на психологізмі художньої естетики. В його основі теоретична думка різних часів убачала своєрідність письменницької філософсько-світоглядної концепції. Своєю чергою, психологізм створює предметний світ через духовне сприйняття, відбите в новому реалізмі. Тому спектральний аналіз історії й теорії неореалізму є серйозною проблемою не тільки у вирішенні побудов літературно-мистецької доби першої третини ХХ століття, а й у виявленні духовних засад, закладених у стильових ознаках певного періоду нової щодо попередніх часів реалістичної доби.

Є певна різниця між українським новореалізмом (термін, уперше подано Лесею Українкою) і європейським неореалізмом. Щодо наукового реалізму І. Франка, то його ідеї співзвучні з ідеями наукового реалізму, розробленими англійським й американськими неореалістами, зокрема Дж. Е. Мура, Б. Рассела, А. Н. Уайтхеда, У. Джеймса та неореалістами Гарвардського товариства. Саме з цими іменами пов'язані цікаві концепції світоглядних теорій першої третини ХХ ст. Саме вони приділили увагу позитивній цінності наукового знання у пізнанні світу, що стало свіжим подувом світоглядних позицій першої третини ХХ століття. Концепції неореалістів розширили межі різноманітних учень і вплинули на розвиток оригінальних гіпотез. Завдяки неореалістам виникли нові світоглядні теорії еволюції, пов'язані з біологічними знаннями, здійснювалися спроби поєднання лінгвістики, фізики й фізіології, в одному колі досліджень розглядалися питання розуму і мови, особлива увага приділялася лінгвістичним аспектам у зв'язку з чуттєвими та інтелектуальними можливостями, розширювалась увага до ментальної характеристики, створювався особливий світ досліджень людини (як суб'єкта) та мікро- і макросвітів навколо неї (як об'єктів). Вважається, що ідеї Б. Рассела були сприйняті Київською школою логічного аналізу.

Спираючись на пізнавальну традицію попереднього часу, неореалісти приділяли значну увагу новоствореним ідеям атомізму, інстинктивності, раціональної чуттєвості, науковим знанням, соціальним та ментальним основам у їхньому органічному взаємозв'язку для розуміння реальності буття.

Гносеологічні інтенції в гуманітарних науках у першій третині ХХ століття позначилася з усією відчутністю на філології (літературознавстві, мовознавстві), психології, філософії. Літературознавство та філософія взаємопов'язані спільною проблематикою, яка сформувалася на основі «філософії життя» й теорії пізнання. Це поєднання знайшло відображення у різноманітних неореалістичних теоріях, основні засади яких тяжіли до синтезу наукової, духовної, психологічної, емоційно-художньої інтерпретації людини і життя. В основі неореалізму закладено різноманітні теорії визначення людського сприйняття світу.

Неореалістичні концепції досить впливово позначилась у різноманітних теоріях послідовників. Так, Г. Френкел вважав, що неореалізм дав можливість розвитку недіалектичної логіки та ідей про складники «подій» у всесвіті, які знайшли продовження в працях неореалістів другого покоління (Д. К. Вільяма, Ч. Бейліса) та британського філософа С. Александера, який намагався використати загальну теорію відносності та ідею «злиття» простору і часу.

Своїми працями мислителі змінили спрямованість філософських інтересів своїх сучасників і послідовників на відкриття нового поля обсервації, адже їх цікавили не ідеалістичний абсолют і не лише матеріалізм, а вміст людських сприйнять, логічний зв'язок між теоретичними посиленнями, імперативами та пізнавальними можливостями. Тому неореалісти запропонували новий погляд на світ і розширили обрії світоглядних концепцій. Щодо митців, то своїми творами митці письменники-неореалісти, зокрема В. Винниченко, В. Підмогильний та інші, змінили спрямованість художніх шукань своїх сучасників і послідовників на відкриття нового поля обсервації, адже їх цікавив не тільки сенс людського сприйняття світу та його складників, алогізм вчинків, а й відображення світорозуміння через мовний, ментальний, суб'єктивний компоненти та фактор впливу інших суб'єктів і об'єктів на особистість.

Список літератури

1. Рева-Лєвшакова Л.В. Неореалізм: дискурс теорій та художніх ідей (на матеріалі української та російської літератури і критики) : монографія. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. 344 с.
2. Рева-Лєвшакова Л.В. Контекст неореалізму у літературознавстві і філософії. Філологічні семінари [редкол: М.К. Наєнко (голова) та ін.], 2013. Вип. 16. С. 60–72.
3. Фащенко В. В. Історія української літератури ХХ віку : програма. Одеса :1998. 29 с.